

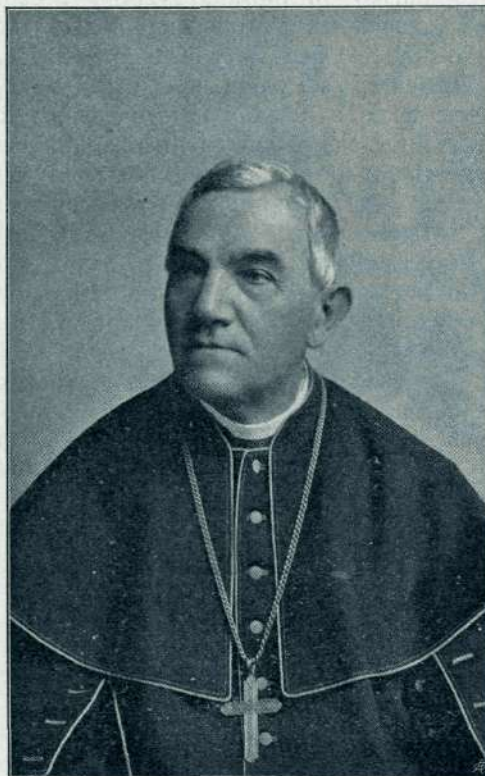
Dr. Ivan Geršak.

bil namenjen izpočetka za profesorja prava na slovenskem vseučilišču, a se je kot beležnik posvetil narodno-organizatoričnemu delu, ko so nasprotne sile vedno bolj v stran potiskale važno vprašanje slovenskih visokih šol.

Mnogo odličnih slovenskih pisateljev in domoljubov je bilo rojenih v ormoškem okraju ali je po svojem delovanju v ožji zvezi z njim. Dobro je pogodil gospod izdajatelj, da je dodal knjigi njih življenjepise. Tu so popisani: Veseli Ljutomerčan, pesnik Štefan Modrinjak, središki rojak dr. Štefan Kočevar, slavni Ilir Stanko Vraz, navdušeni Slovan Božidar Raič, prerano umrli pesnik Matija Goršič, zaslužni stolni prošt Lavrencij Herg, plodoviti književnik Božidar Flegerič, nabožni pisatelj Ivan Skuhala, kustos dunajske vseučiliške knjižnice dr. Fran Simonič, hrvaški šolnik Davorin Trstenjak, bivši tajnik „Dramatičnega društva“ in časnikar Anton Trstenjak, narodni odvetnik dr. Ivan Dečko, poljudni pisatelj Fran Nedeljko, domači glasbeni zgodovinar Fran Rakuša, „Dom in Svetov“ so-trudnik iz hrvaškega slovstva Val. Cajnko, naš nežnočutni novelist Fr. Ks. Meško ter pevec in pisatelj Rudolf Vrabl. Vsi ti življenjepisi imajo pristno domorodni ormoški značaj; mnogo je v njih tudi subjektivnega, zajetega iz srca, katero čuti pred vsem to, kar mu je najbližje. A hvaležni smo g. Flegeriču za mnoge zbrane podatke.

Milobni spomini na domači kraj, ki jih je pod naslovom „Mladost“ spisal Frančišek Ks. Meško, odlomek iz Vrazovih „Djulabij“ in himna Flegeričeva na slovensko „Staro lipo“ zaključujejo to lepo slavnostno knjigo.

Kapela žalostne Matere božje v Središču in njen častni venec. Spomenica na zlato mašo dveh srediških rojakov l. 1902. Maribor 1902. Lastna založba. — Tisk tiskarne sv. Cirila. Str. 136. — Naš znani domači zgodovinar gospod M. Slekovec je popisal v tej knjižici kapelico Žalostne Matere božje v Središču in njeno zgodovino. G. Slekovec pravi, da nemško ime *Polstrau* prihaja od slovenskega *Polostrov*, „kajti gradič, okoli katerega so si ljudje hiše in v bližini tudi cerkvico sv. Jerneja postavili, je stal na osredki Save“ (str. 4). Omenja se v listinah najprej l. 1307. Na kraju, kjer stoji zdaj kapelica, je stal že kmalu po letu 1479. zidan križ, kapelico so pa postavili l. 1630. Gosp. Božidar Flegerič piše v svoji nam poslani oceni: „G. Slekovec je sestavil tudi za Lapajnetovo „Zgodovino štajerskih Slovencev“ podatke o Središču, katere pa zdaj ta knjiga popravlja, n. pr., da je bila kapelica postavljena l. 1637. Tam smo čitali (str. 134.), da so

Lavrencij Herg,
stolni prošt v Mariboru.

l. 1532. Turki razdejali gradič na sedanjem Gradišču nedaleč od Središča, tu pa, da so Turki razdejali središki grad l. 1479.“

V drugem delu popisuje g. pisatelj življenje 36 srediških tržanov in 26 drugih duhovnikov, ki so v tej kapelici pevali novo mašo, posebno pa zlatomašnika gg. stolnega prošta lavantinskega Lavrencija Herga in Matija Šinko, vpokojenega profesorja in župnika. Prvega sliko podajemo tudi mi. Rojen je bil v Središču 9. avg. 1829 ter bil posvečen v mašnika 25. julija 1852. Knezoškof Anton Mart. Slomšek ga je poklical 1. oktobra 1859 kot začasnega profesorja cerkvene zgodovine in arheologije v Maribor. Od l. 1861. dalje je bil skozi devetnajst let župnik v Lembahu. 1880 je postal kanonik. Spisal je več dobrih

Kapelica Žalostne Mat. Božje v Središču.

nabožnih knjig: „Venec pobožnih molitev“ (prvi natis l. 1858, sedmi l. 1898), „Duhovni Vrtec“ (peti natis 1893), „Svete pesmi za šolarje“ (četrti natis 1888), „Zbirka narodnih pesmi I. in II. zv.“, „Venite adoremus“ (1900) i. t. d. — Ta knjižica je gotovo v čast središkemu trgu, a tudi za nas vse važna zaradi mnogoterih v njej nabranih domovinoznanskih podatkov.

L.

HRVAŠKA.

KNJIGE „DRUŽTVA SV. JERONIMA“ ZA L. 1902.

„Družtvo sv. Jeronima“, katero izvršuje med Hrvati isto nalogo, kakor pri nas „Družba sv. Mohorja“, je izdalo pred kratkim knjige za l. 1902. Vsak član je prejel štiri knjige, in sicer sledeče:

1. **Mučenici.** Pripovijest iz dobe drevnih krščana. Napisao Milutin Mayer. — 80. Str. 142. — Mučeniško dōbo prvih kristjanov so že mnogokrat opisovali. Hrvatje poznajo v prevodu „Fabiolo“ in „Quo vadis“, Ivan Tkalčić je napisal že v šestdesetih letih svojo „Severilo“, katere dejanje se vrši v Sisku, a v „Mučenikih“ je stopil prvokrat pred hrvaške čitatelje mladi, nadarjeni učitelj Milutin Mayer. Dejanje njegove povesti se začinja v Rimu v onih dneh, ko se je cesar Prob, ko je zmagal v Mali Aziji Palfurija, slavno vračal v Rim. Krščanstvo pridobiva vedno več pristašev, kristjanka je že Lukrecija, žena centuriona Marka Emilija, katera s pravo materinsko ljubeznijo vzgaja svojega sina Julija. On še ni kristjan, vendar se mu studi mehkužno življenje oddličnih Rimljanov, njihova okrutnost in trpinčenje sužnjev. Njegovo plemenito mišljenje

Rojstna hiša Hergova v Središču.

vpliva tudi na njegovega prijatelja Valerija, sina senatorja Marcela Valerija. Oba se pokristjanita. Julij umre v Rimu mučeniške smrti; Valerija pošljejo v sremske kamenolome. Pod cesarjem Dioklecianom se je ponovilo še enkrat preganjanje, in tedaj je umrl tudi Valerij s tremi drugovi, ker niso hoteli izklesati Eskulapovega kipa (primeri Medovićevo sliko: „Sremski mučeniki“, „Dom in Svet“ l. 1901, str. 425). Dioklecian je odložil l. 305. cesarsko čast, in za kristjane se je začela nova doba — doba zmage,

Pisatelj je z veseljem in navdušeno pisal svojo povest. Prav zanimivo pripoveduje, in ljudstvo bo gotovo zelo rado čitalo njegovo povest. Lepo je opisal življenje v Rimu, pobožnosti v katakombah, muke v amfiteatru, živo vero in značajnost starih kristjanov. A